

Een veilig behandelingsklimaat?

Onderzoek naar het project gesloten behandeling
Hand in Hand

Inspectie jeugdzorg

Utrecht, januari 2008

Samenvatting

Het onderzoek

Jeugdigen die geen strafbaar feit gepleegd hebben, maar wel ernstige gedragsproblemen hebben, werden tot 2006 doorgaans in een (gesloten) justitiële jeugdinrichting geplaatst na een machtiging hiertoe van de kinderrechter. Het programmaministerie voor Jeugd en Gezin (voorheen ministerie van VWS) en het ministerie van Justitie hebben behandelingsmogelijkheden voor deze doelgroep gecreëerd die meer recht doen aan de behoefte en de hulpvraag van het individuele kind.

Er werd een wijziging op de Wet op de jeugdzorg voorbereid waardoor gesloten jeugdzorg mogelijk wordt gemaakt voor de behandeling van deze groep kinderen. Hierop vooruitlopend hebben de ministeries initiatieven van zorgaanbieders in het kader van de gesloten jeugdzorg ondersteund en gefinancierd.

Het programmaministerie voor Jeugd en Gezin volgt de ontwikkelingen op de voet en heeft de inspectie verzocht toezicht uit te voeren op de initiatieven die nu op projectbasis gerealiseerd zijn. De inspectie heeft haar toezicht gericht op de veiligheid in de inrichting, die zij als een voorwaarde ziet voor de behandeling van de jeugdige in de geslotenheid.

Harreveld en Horizon hebben in het kader van gesloten jeugdzorg een aanbod gerealiseerd dat de mogelijkheid biedt om te schakelen tussen geslotenheid op Harreveld en openheid op Horizon waardoor de jeugdigen kunnen oefenen met openheid.

Centrale vraag

De inspectie heeft de vraagstelling voor het onderzoek als volgt geformuleerd:

“Zorgen de instellingen voor een veilig behandelingsklimaat?”

De inspectie heeft de vraag beantwoord aan de hand van de drie aandachtsgebieden:

- toezicht op het kind;
- handelwijze bij incidenten;
- behandeling van het kind.

Eindoordeel van de inspectie over de gesloten behandeling in Harreveld en Horizon

De inspectie is deels positief over de wijze waarop Harreveld zorg draagt voor een veilig behandelingsklimaat. Tegelijk vindt de inspectie het systematisch werken met hulpverleningsplannen en het toezicht bij een time-out onvoldoende. Horizon voldoet deels aan de verwachtingen van de inspectie. Het toezicht 's nachts is naar het oordeel van de inspectie onvoldoende.

Toezicht op het kind

Harreveld en Horizon

- bieden naar de mening van de jeugdigen voldoende veiligheid

Harreveld

- heeft op jeugdigen in de time-out ruimte of bij kamerplaatsing met de deur op slot geen volledig toezicht

Horizon

- heeft 's nachts niet voldoende toezicht op jeugdigen

Handelwijze bij incidenten

Harreveld en Horizon

- trainen de medewerkers in het omgaan met agressie
- registreren en analyseren incidenten systematisch
- gebruiken deze analyse nog te weinig voor verbeteringen in de organisatie

Horizon

- rust de medewerkers onvoldoende toe voor escalerende situaties

Gesloten behandeling van het kind

Harreveld en Horizon

- bieden de mogelijkheid om te schakelen tussen geslotenheid op Harreveld en openheid op Horizon waardoor de jeugdigen kunnen oefenen met openheid

Harreveld

- betreft jeugdigen actief bij de start van de hulp doordat zij zelf een actieplan met doelen opstellen
- voert de gesloten behandeling niet systematisch met hulpverleningsplannen uit

Aanbevelingen van de inspectie aan Harreveld en Horizon

Harreveld en Horizon

- Maak meer gebruik van de systematische registratie en analyse van incidenten om de organisatie te verbeteren.
- Draag zorg voor verantwoorde toepassing van wettelijke bevoegdheden bij methoden, beperkingen en controle maatregelen.
- Deel samen de verantwoordelijkheid, in dit gezamenlijke project, voor de wijze waarop de kwaliteit en veiligheid wordt gewaarborgd. Dit betekent dat de instellingen Harreveld en Horizon elkaar dienen aan te spreken als verbeteringen nodig zijn.

Harreveld

- Zorg bij de start van de hulp voor een hulpverleningsplan dat recht doet aan het individuele kind dat een gesloten behandeling ondergaat.

- Stel tijdig hulpverleningsplannen op, waar de actieplannen met leerdoelen van de jeugdigen onderdeel van uitmaken
- Maak duidelijke afspraken over het toezicht op de jeugdige in de time-out ruimte en bij kamerplaatsing met de deur op slot.

Horizon

- Zorg zo snel mogelijk dat de medewerkers voldoende toezicht kunnen houden
- Zorg zo snel mogelijk dat bij eventuele escalaties de medewerkers voldoende toegerust zijn en snel back-up kunnen invoeren.

Aanbevelingen van de inspectie aan het programmaministerie voor Jeugd en Gezin

- Zie erop toe dat Horizon en Harreveld de gewenste verbeteringen binnen een vastgestelde termijn realiseren.

Inhoudsopgave

Samenvatting 3	
Hoofdstuk 1 - Inleiding.....	9
Hoofdstuk 2 Beoordeling van de gesloten behandeling	13
2.1 Toezicht op het kind	13
2.2 Handelwijze bij incidenten.....	16
2.3 Gesloten behandeling van het kind.....	20
Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen	23
3.1 Eindoordeel van de inspectie	23
3.2 Aanbevelingen aan Horizon en Harreveld	24
Bijlage 1 - Toetsingskader toezicht gesloten behandeling jeugdzorg	25

Hoofdstuk 1 - Inleiding

Aanleiding voor het onderzoek

Er was tot vorig jaar geen mogelijkheid om kinderen met ernstige gedragsproblemen in een gesloten setting te behandelen in de provinciale jeugdzorg. Daarom werden deze kinderen de afgelopen jaren in toenemende aantallen geplaatst in een justitiële jeugdinrichting na een machtiging hiertoe van de kinderrechter. De Staatssecretaris van VWS en de Minister van Justitie willen behandelingsmogelijkheden voor deze kinderen op plaatsen waar zij meer tot hun recht komen.

Zo komt er een wijziging van de Wet op de jeugdzorg die een vorm van gesloten behandeling in een provinciale instelling voor jeugdzorg mogelijk maakt. De beide bewindspersonen hebben vooruitlopend op de wetswijziging besloten tot het ondersteunen van initiatieven die een experimentele gesloten behandeling in de jeugdzorg bieden. Inmiddels is de wetswijziging per 1 januari 2008 in werking getreden.

Het ministerie wil de initiatieven actief volgen en heeft de inspectie verzocht om toezicht te houden bij de nieuwe initiatieven. De inspectie vindt het belangrijk om bij dit nieuwe zorgaanbod toezicht uit te voeren, omdat de vrijheid van de kinderen wordt beperkt.

Centrale vraag

De inspectie heeft in overleg met het ministerie het toezicht gericht op de voorwaarden voor een veilig behandelingsklimaat voor de kinderen.

De centrale vraag is: *“Zorgen de instellingen voor een veilig behandelingsklimaat?”*

Wijze van beoordelen

De inspectie heeft om deze vraag te kunnen beantwoorden een toetsingskader opgesteld. Hierin maakt de inspectie concreet waaraan zij afmeet of de instellingen voldoen aan wat de inspectie verwacht. De inspectie heeft haar verwachtingen en oordeel gebaseerd op de Wet op de jeugdzorg, de concept wetswijziging Wet op de jeugdzorg en de specifieke voorwaarden die Jeugd en Gezin heeft gesteld aan het project gesloten behandeling van Hand in Hand

In het toetsingskader heeft de inspectie drie aandachtsgebieden met betrekking tot de voorwaarden voor een veilig behandelingsklimaat onderscheiden:

- toezicht op het kind;
- handelwijze bij incidenten;
- behandeling van het kind.

Leeswijzer

De *inleiding* (hoofdstuk 1) bevat na de aanleiding tot het onderzoek, de centrale vraag, de wijze van beoordelen en de leeswijzer, een beschrijving van de gesloten behandeling bij deze instellingen.

In *hoofdstuk 2* toetst de inspectie het toezicht op het kind, de handelwijze bij incidenten en de behandeling van het kind aan de verwachtingen die zij van de gesloten behandeling heeft.

In *hoofdstuk 3* staan het eindoordeel van de inspectie en de aanbevelingen aan de instellingen en aan de verantwoordelijke overheid, het ministerie voor Jeugd en Gezin.

De *bijlage 1* bevat het toetsingskader dat de inspectie heeft opgesteld.

Beschrijving van de gesloten behandeling Hand in Hand op Harreveld

De gesloten behandeling begint bij de Hand in Hand groep op Harreveld. De groep verblijft in een apart gebouw en bestaat uit tien jeugdigen met twee groepsleiders. De doelgroep bestaat uit jongens tussen de 12 en 18 jaar uit de provincie Zuid-Holland met zeer ernstige gedragsproblemen waarvoor huidige bestaande behandelvormen ontoereikend zijn. Op termijn willen Harreveld en Horizon ook starten met een groep meisjes. Contra-indicaties zijn een IQ van 70 of lager, ernstige somatische verschijnselen (waaronder zintuiglijke en/of motorische handicaps) die een intensieve medische verzorging of behandeling behoeven dan wel een aanpassing van de behandel- of onderwijsomgeving vragen. Contra-indicaties zijn ook lichamelijke aandoeningen die een zeer intensieve medische controle, bewaking of behandeling behoeven of waarbij de geboden behandeling lichamelijk te belastend is. Jeugdigen met psychiatrische problematiek zijn niet uitgesloten. Indien echter de psychiatrische problematiek te nadrukkelijk op de voorgrond aanwezig is en medische behandeling van belang is, kan dit een contra-indicatie voor opname zijn en wordt doorverwezen naar de kinder- en jeugdpsychiatrie.

Om het gebouw is een hek geplaatst. De groepsleiding beschikt over piepers waarmee zij assistentie kan oproepen. Er is een time-out ruimte. Zo nodig wordt de holding toegepast. Ook gebruikt de groepsleiding pedagogische maatregelen zoals kamerplaatsingen en schrijfopdrachten. Overdag volgt de jeugdige onderwijs op de school van Harreveld in een apart gedeelte van het gebouw.

Binnen Hand in Hand wordt systeemgericht gewerkt. Vanaf de opname op Harreveld is een gezinsbegeleider van Horizon actief betrokken bij het gezin. Als de ouders niet meer in beeld zijn of contactherstel is niet meer mogelijk, dan wordt het eigen netwerk van de jeugdige vergroot of versterkt. Verder is het competentiemodel leidraad voor de behandeling. De jeugdige werkt aan vaardigheden die horen bij de verschillende fases en aan twee zelf uitgekozen leerdoelen. Hiernaast is er op indicatie de mogelijkheid om deel te nemen aan kortdurende trainingen: ervaren leren activiteiten en/of creatieve therapie. De duur van de behandeling op Harreveld kan per jeugdige variëren afhankelijk van zijn vaardigheden om te kunnen functioneren in openheid. Naarmate zijn vaardigheden toenemen, kan hij oefenen met openheid. Zo kan hij zelfstandig naar de winkel van Harreveld gaan of met begeleiding naar het dorp. In een volgende fase gaat de jeugdige oefenen met de openheid op de locatie van Hand in Hand bij Horizon. Als de jeugdige deze fase goed doorloopt, wordt hij overgeplaatst naar Horizon in Alphen aan de Rijn.

Beschrijving van de gesloten behandeling Hand in Hand op Horizon

De groep bestaat uit tien jeugdigen die begeleid worden door één of twee groepsleiders. Overdag gaan de meeste jeugdigen naar de school van Horizon.

Om het gebouw van Hand in Hand bij Horizon staat geen hek. Het gebouw kan vanwege de brandveiligheid van binnen uit niet helemaal worden afgesloten. Beneden is een woonkamer met open keuken, een kantoor, een aparte ruimte voor de jeugdigen om onder andere muziek te draaien en een gang. Hierboven zijn twee verdiepingen met slaapkamers, sanitaire voorzieningen en een wasruimte.

Er zijn geen time-out ruimte, camera's, piepers voor medewerkers of bewakingspersoneel. De duur van de behandeling op Horizon kan per jeugdige verschillen van een half jaar tot een jaar. De behandeling is gericht op het aanleren van vaardigheden voor zelfstandig wonen, terug naar huis of plaatsing in open jeugdzorg.

De methodiek van Hand in Hand biedt jeugdigen de mogelijkheid om te oefenen met 'openheid' en zo hun vaardigheden verder te ontwikkelen. De overgang van 'gesloten' naar 'open' wordt nu door de jeugdigen, medewerkers en leidinggevenden als nog te groot ervaren. Een evaluatie in januari 2007 beveelt aan dit onderdeel anders vorm te geven.

Hoofdstuk 2 Beoordeling van de gesloten behandeling

De paragrafen van dit hoofdstuk zijn gewijd aan *toezicht op het kind, handelwijze bij incidenten en behandeling van het kind*.

Elke paragraaf bevat achtereenvolgens de verwachtingen en het oordeel van de inspectie over dit aspect en de onderbouwing van het oordeel.

De verwachtingen van de inspectie zijn gebaseerd op het toetsingskader; deze staat in de bijlage van dit rapport.

2.1 Toezicht op het kind

Verwachtingen en oordeel

De inspectie verwacht	Criteria	Beoordeling ¹		
		Indicatoren	+	±
continu toezicht	overdag dagprogramma / school	✓ (Harreveld)	✓ (Horizon)	
	overdag vrije tijd	✓ (Harreveld)	✓ (Horizon)	
	's nachts	✓ (Harreveld)		✓ (Horizon)
	back-up	✓ (Harreveld)		✓ (Horizon)
toegerust persoon	beroepskracht jeugdzorg (relevante scholing en training)	✓ (Harreveld, Horizon)		

Onderbouwing van het oordeel

Continu toezicht: toezicht dagprogramma, school en vrije tijd

Harreveld

Overdag zijn er twee groepsleiders op tien jeugdigen. De jeugdigen worden door de groepsleiding op een ander moment dan de andere groepen op Harreveld naar school gebracht en gehaald. Op school zitten de jeugdigen in een aparte ruimte, ook tijdens de pauze. Als zij op school een time-out krijgen, komen zij in een aparte time-out ruimte. Hier is toezicht op hen. Volgens de geïnterviewde leidinggevende is er op de school continu toezicht op de jeugdigen. Alle medewerkers op Harreveld, ook de medewerkers op school, beschikken over een pieper waarmee zij hulp kunnen inroepen. De groepsleiding van Harreveld geeft aan dat als het nodig is, er snel back-up is van andere groepen.

Horizon

De groep bestaat uit tien jeugdigen die begeleid worden door één of twee groepsleiders. In de ochtenduren tot half drie 's middags, 's avonds vanaf elf uur en meestal in de weekends, als er

¹ De inspectie merkt hierbij op dat de eisen die in de concept wetswijziging Wet op de jeugdzorg staan niet bij de start van het project aan Hand in Hand zijn gesteld. Het project is gestart voordat de wetswijziging is ingevoerd.

ongeveer vier jeugdigen zijn, is er één groepsleider. De groepsleiding geeft aan dat als zij alleen is, zij geen zicht heeft op alle jeugdigen. Als de jeugdigen naar het toilet of naar hun kamer gaan, moeten zij dit bij de groepsleiding melden. De groepsleiding geeft aan dat er echter “veel hoeken en gaten” zijn. Het gebouw bestaat uit verschillende ruimtes en verdiepingen. Wat betreft de aparte muziekkamer licht de groepsleiding toe dat er is afgesproken dat hier maximaal twee jeugdigen tegelijk in mogen en dat de deur open blijft. Door personeelwisselingen wordt deze afspraak in de praktijk niet altijd nagekomen.

Wat betreft het toezicht op de jeugdigen licht de leidinggevende toe dat er van wordt uitgegaan dat het om jeugdigen gaat die zich zodanig hebben ontwikkeld dat zij meer openheid aan kunnen. De bezetting op de groep is volgens de leidinggevende conform het beleid. Hand in Hand heeft meer uren voor begeleiding, de gedragswetenschapper en het coachen van medewerkers dan de andere groepen.

De groepsleiding geeft verder aan dat zij alleen kan praten en een deel van de dag en tijdens de slaapdienst alleen op de groep is. De groepsleider verwoordt het als “je hebt alleen jezelf”. Back-up van collega's van andere groepen moet telefonisch worden geregeld. De medewerkers hebben geen piepers, wel een groepsmobieltje. Volgens de groepsleiding heeft zij geen piepers omdat er gewerkt wordt vanuit de gedachte “wij zijn een open instelling”. Mocht er overdag een escalatie zijn dan is het volgens de groepsleiding het beste om het pand met de niet betrokken jeugdigen te verlaten. Bij een escalatie is het meestal niet mogelijk om naar de burens te bellen. In het verleden is het één keer voorgekomen dat een jeugdige van de groep bij een andere groep hulp is gaan halen. De back-up is volgens de leidinggevende goed geregeld, maar hij voegt hier aan toe dat “het mis kan gaan”.

Overdag gaan de jeugdigen naar de school van Horizon tenzij zij op een andere school onderwijs volgen. De groepsleiding brengt en haalt de jeugdigen naar de school van Horizon. Zij volgen hier samen met jeugdigen van andere groepen onderwijs. De leraren hebben geen pieper om back-up te vragen. Op school springt de coördinator soms bij. Volgens de groepsleiding staan de jeugdigen op school niet altijd onder toezicht. Het toezicht op de school van Horizon is volgens de groepsleiding niet ingesteld op deze doelgroep. Zij zitten verspreid over verschillende klassen en als zij uit de klas gaan, zijn zij alleen. De groepsleiding voegt hier aan toe dat zij soms wel een telefoontje van school krijgt als er problemen zijn met een jeugdige. Volgens de leidinggevende van Horizon worden de jeugdigen als zij de klas uit worden gestuurd ergens heen gebracht en staan zij altijd onder toezicht. In eerste instantie wordt volgens de leidinggevende gekeken of de jeugdige op school kan blijven. Kan dit niet, dan belt de school naar de groepsleiding om de jeugdige op te halen.

Continu toezicht: toezicht 's nachts

Harreveld

's Nachts zijn alle jeugdigen op hun kamer met toilet met de deur op slot. Deze kunnen zij zelf niet openen. Als er iets is, kunnen zij via de intercom contact opnemen met de receptie. De groepsleiding is 's nachts niet aanwezig. In Harreveld zijn er 's nachts drie bewakers, waarvan er één bij de receptie blijft, één een ronde loopt op het Anker, een gesloten justitiële afdeling van Harreveld, en één een ronde loopt op Prisma en Hand en Hand. Als het nodig is om naar een jeugdige op Hand in Hand te gaan, gaan er altijd twee bewakers. Zo nodig kunnen medewerkers die op Prisma slaapdienst hebben, bijspringen. In de gangen van Hand in Hand hangen camera's waarvan de beelden bij de receptie bekeken worden. De receptie nachtwacht kan zo nodig contact opnemen met het hoofd van dienst. Harreveld heeft ervoor gekozen om 's nachts bewakingspersoneel in te zetten omdat op deze manier de veiligheid 's nachts gewaarborgd is. Bovendien is er hierdoor altijd ruimte om overdag twee groepsleiders en 's avonds soms drie groepsleiders in te zetten.

Horizon

's Nachts verblijven de jeugdigen op hun kamer waarvan ze zelf de deur kunnen afsluiten. De slaapkamers zijn verdeeld over twee verdiepingen waarbij de slaapkamer van de groepsleiding op de eerste verdieping is. Net geplaatste of onrustige jeugdigen worden in de buurt van de slaapkamer van de groepsleiding ondergebracht. Als zij zich goed ontwikkelen, kunnen zij verhuizen naar een kamer op een hogere verdieping. Het toilet is op de gang. De jeugdigen kunnen 's nachts zelf hun deur openen om naar het toilet te gaan. Er is één groepsleider die slaapdienst heeft. Op de deuren van de slaapkamers zit geen geluidssignalering. Als de groepsleider slaapt wordt deze niet altijd wakker van een jeugdige die zijn kamer verlaat. Bovendien zijn de slaapkamers verdeeld over twee verdiepingen. De groepsleiding geeft aan dat, als wordt opgemerkt dat een jeugdige het huis verlaat, de groepsleider deze soms laat gaan om escalatie te voorkomen. In verband met de brandveiligheid is er een deur die door de jeugdigen gemakkelijk geopend kan worden. Als de jeugdige weg is, gaan de deuren op slot zodat hij niet meer naar binnen kan. De dag daarna wordt de jeugdige aangesproken op zijn gedrag. De geïnterviewde jeugdigen geven aan dat het gemakkelijk is om 's nachts het pand te verlaten. Volgens een jeugdige gebeurt er 's nachts van alles. Als voorbeelden noemt hij blowen en seksuele intimidatie bij een meisjesgroep. Volgens de groepsleiding is één keer een jeugdige betrokken geweest bij inbraak. Als je 's nachts weg gaat, komt dit volgens de jeugdigen meestal uit. De jeugdigen keren volgens Horizon steeds terug. Niemand onttrekt zich volgens Horizon volledig of loopt echt weg.

De leidinggevende van Horizon geeft aan dat de groepsleiding de jeugdigen niet altijd in beeld heeft. Hij bevestigt dat de jeugdige weg kan als hij wil. De leidinggevende erkent dat er 's nachts risico's zijn, maar hij vindt dit een geaccepteerd risico. Er wordt gewerkt vanuit de visie dat jeugdigen "open" moeten kunnen. Per jeugdige wordt afgewogen hoe ver hij is. Volgens de leidinggevende is dit ook de kwetsbaarheid van het project.

De jeugdigen zeggen dat zij zich zowel op Harreveld als Horizon in het algemeen veilig voelen. Hierbij geven zij aan dat zij het prettig vinden dat 's nachts hun deur op slot gaat dan wel dat zij deze zelf kunnen afsluiten. Verder wordt opgemerkt dat de groepsleiding bij problemen zoals diefstal van persoonlijke spullen niet altijd kan helpen.

Toerusting personeel

Harreveld

De groepsleiding houdt overdag en 's avonds toezicht op de jeugdigen. Ieder jaar krijgen de groepsleiders een training met een bepaald thema. De groepsleiding vindt dat de professionaliteit is toegenomen, maar mist nog afstemming op ontwikkelingen in de maatschappij. De communicatie met jeugdigen zou hierdoor kunnen verbeteren. De bewakers 's nachts beschikken volgens de groepsleiding over een SPW opleiding.

Horizon

De groepsleiding houdt toezicht op de jeugdigen. Alle groepsleiders volgen een introductieprogramma.

2.2 Handelwijze bij incidenten

Verwachtingen en oordeel

De inspectie verwacht	Indicatoren	Beoordeling²		
		+	±	-
Niveau kind				
vastleggen mogelijke maatregelen	vooraf in hulpverleningsplan (m.u.v. noodsituatie)			✓ (Harreveld)
toepassing maatregelen	komt overeen met hvp			✓ (Harreveld)
evalueren en leren van handelwijze bij incident	toegepaste maatregel is vastgelegd	✓ (Harreveld)		
	hvp wordt zonodig n.a.v. incident(en) gewijzigd	✓ (Horizon)		✓ (Harreveld)
Niveau organisatie				
toegeruste beroepskracht	Beroepskracht jeugdzorg (relevante scholing en training)	✓ (Harreveld, Horizon)		
	scholing / training in de toepassing van maatregelen		✓ (Harreveld, Horizon)	
evalueren en leren	instelling registreert	✓ (Harreveld,		

² De inspectie merkt hierbij op dat de eisen die in de concept wetswijziging Wet op de jeugdzorg staan niet bij de start van het project aan Hand in Hand zijn gesteld. Het project is gestart voordat de wetswijziging is ingevoerd.

van handelwijze bij incidenten	systematisch de incidenten		<i>Horizon)</i>	
	instelling analyseert systematisch de incidenten	✓	<i>(Harreveld, Horizon)</i>	
	instelling stelt zonodig bij n.a.v. analyse incidenten			✓ <i>(Harreveld, Horizon)</i>

Onderbouwing van het oordeel

Hulpverleningsplan: mogelijke toepassing van maatregelen

Harreveld

De inspectie heeft in de dossiers van Harreveld geen hulpverleningsplannen aangetroffen. Ook heeft de inspectie in de dossiers geen andere documenten aangetroffen waaruit blijkt welke maatregelen bij de jeugdige kunnen worden toegepast. Interviews met medewerkers en de leidinggevende op Harreveld bevestigen dit. De leidinggevende licht toe dat er wat betreft het opstellen van behandelplannen sprake is van een achterstand in het ontwikkelen van beleid.

Horizon

Bij Horizon trof de inspectie hulpverleningsplannen aan in de dossiers. Maatregelen zoals een time-out en holding worden bij Horizon niet toegepast. Deze zijn dan ook niet vastgelegd in de hulpverleningsplannen.

Toepassing maatregelen

Harreveld

Op Harreveld worden maatregelen toegepast zoals een time-out en een holding. Aangezien er geen hulpverleningsplan is, kunnen deze maatregelen niet in overeenstemming met het hulpverleningsplan worden toegepast. Vooraf is niet bepaald welke maatregelen bij een jeugdige kunnen worden toegepast, in welke gevallen en gedurende welke termijn (time-out).

De time-out ruimte is een prikkelarme ruimte zonder zachte wanden of zachte vloer. Er hangt een camera in de time-out die volgens de leidinggevende alleen bij uitzondering kan worden aangezet. Het gaat om situaties waarbij de jeugdige een gevaar is voor zichzelf. Het inschakelen van de camera gebeurt na consultatie van het hoofd behandeling of diens achterwacht. Overigens blijkt dit voor de geïnterviewde groepsleiding nieuw te zijn. De groepsleiding dacht dat de camera altijd aanstond en vindt dat de camera aan zou moeten staan, omdat je van buiten niet naar binnen kan kijken. Als de camera aan staat, heeft de receptiemedewerker zicht op wat er in de time-out gebeurt. Hiernaast komt de groepsleiding regelmatig kijken hoe het gaat door de deur open te doen of door via het luik naar binnen te kijken. Vanuit de groepsruimte heeft de groepsleiding geen toezicht op de jeugdige in de time-out.

Jeugdigen krijgen meestal eerst een time-out op hun kamer en pas in laatste instantie een time-out in de time-out ruimte. De time-out ruimte wordt volgens de groepsleiding zelden gebruikt. Tijdens een time-out op de kamer van de jeugdige gaat de deur op slot als er geen toezicht kan zijn. De kamerplaatsing kan 48 uur duren. Een zogenaamd inloopprogramma waarbij de jeugdige op zijn kamer is geplaatst en op bepaalde momenten op de groep komt, kan maximaal twee tot drie dagen duren. De groepsleiding geeft aan dat zij inschatten of kamerplaatsing gezien bijvoorbeeld de mate van agressiviteit verantwoord is. Ook past de groepsleiding verschillende pedagogische maatregelen toe zoals schrijfofdrachten.

Horizon

Er worden geen holding of andere maatregelen toegepast. De groepsleiding maakt gebruik van pedagogische maatregelen zoals een schrijfofdracht of loopopdracht. Zo nodig kan besloten worden tot "bezinning". Dit betekent dat de jeugdige voor een bepaalde periode terug gaat naar de geslotenheid van Hand in Hand op Harreveld om na te denken over zijn gedrag. Hierna komt hij weer terug in de "openheid" van Hand in Hand op Horizon. Een geïnterviewde jeugdige die een dergelijke "bezinning" heeft ervaren, vertelde dat dit een goed effect op hem had omdat het tegenviel om van de "openheid" op Horizon terug te zijn in de "geslotenheid" van Harreveld.

Toerusting personeel

Harreveld

Alle medewerkers van Hand in Hand op locatie Harreveld krijgen één keer een mentaal/fysieke training. Verder is er één keer per jaar een training op een bepaald thema. De groepsleiding van Harreveld geeft aan dat zij door leerkrachten soms te snel wordt opgeroepen. Hierover is afstemming met school nodig. Leraren zouden volgens hen ook getraind moeten worden in agressiebeheersing. De leidinggevende van Hand in Hand weet niet of alle leerkrachten getraind worden

Horizon

Op de vraag naar mentaal/fysieke training van medewerkers op de locatie van Horizon heeft de inspectie verschillende antwoorden gekregen. De groepsleiding geeft aan dat zij gespreksttrainingen heeft gehad en geen training in het uitvoeren van een holding. De groepsleiding van Horizon geeft aan dat er bij echte agressie een probleem is.

Volgens de leidinggevende van Horizon krijgen alle nieuwe medewerkers in het introductieprogramma een training in het omgaan met agressie en het toepassen van de holding. De medewerkers van Hand in Hand hebben volgens hem extra training gekregen. De medewerkers op school hebben volgens de leidinggevende dezelfde training gevolgd als de groepsleiding. De training aan de groepsleiding kan herhaald worden als dat nodig is. In haar reactie op het conceptrapport geeft Horizon aan dat alle medewerkers getraind worden via de Radar methode en dat ook jongeren deze training krijgen, zodat er eenheid van taal en referentiekader is.

Evaluëren en leren

Harreveld

Maatregelen als holding en time-out zijn vastgelegd in de incidentenregistratie. De incidentenregistratie maakt ook melding van toepassing van pedagogische maatregelen zoals kamerplaatsing, een inloopprogramma, een schrijfpdracht en verlenging van het overgangstraject van Harreveld naar Horizon. Aanpassing van hulpverleningsplannen na een incident is niet aan de orde omdat er geen hulpverleningsplannen zijn. Uit een jeugdigen memo blijkt wel dat een jeugdige na een incident is overgeplaatst naar een justitiële jeugdinstelling omdat de veiligheid van een groepsgeenoot niet kon worden gewaarborgd. Uit een andere jeugdigen memo blijkt dat een jeugdige na een suïcide poging is overgeplaatst naar een instelling voor kinder- en jeugdpsychiatrie.

Op Harreveld worden incidenten besproken in het team met de leidinggevende en de gedragswetenschapper. Eventueel is de directeur of het hoofd behandeling erbij. Het doel van de bespreking is na te gaan of de medewerkers iets kunnen leren van het incident. Deze besprekingen zijn niet vastgelegd.

Horizon

Op Horizon worden de hulpverleningsplannen regelmatig geëvalueerd. In één van de onderzochte dossiers is zichtbaar dat Horizon na een incident het hulpverleningsplan heeft gewijzigd.

Incidenten worden besproken met de afdelingscoördinator. Zo nodig worden medewerkers aangesproken. Er is een commissie incidentmeldingen die op basis van incidenten voorstellen kan doen voor de verhoging van de kwaliteit van de zorg en de hulpverlening. Hiernaast kunnen binnen de groep of afdeling zelf maatregelen worden genomen om de kwaliteit te verbeteren of om herhaling te voorkomen. Volgens de geïnterviewde medewerkers en de leidinggevende zijn er naar aanleiding van incidenten geen aanpassingen in beleid. De evaluaties van incidenten zijn vastgelegd in de notulen methodiekbespreking. Ook zijn de toegepaste maatregelen op individueel niveau na incidenten vastgelegd.

2.3 Gesloten behandeling van het kind

Verwachtingen en oordeel

De inspectie verwacht	Indicatoren	Beoordeling ³		
		+	±	-
legitimatie verblijf	geldige machtiging	✓ (Harreveld, Horizon)		
betrokkenheid gezaghebbende bij besluit tot verblijf	schriftelijke instemming gezaghebbende (NB geldt tot invoering wetswijziging Wjz)	✓ (Harreveld, Horizon)		
hulpverleningsplan	hvp is voor opname vastgesteld			✓ (Harreveld)
	betrokkenheid cliënt bij hvp	✓ (Harreveld, Horizon)		
	er worden concrete, meetbare doelen uitgewerkt	✓ (Horizon)	✓ (Harreveld)	
vaststellen en toepassing van methodes en beperkingen	er is een gemotiveerde beslissing per kind vastgelegd			✓ (Harreveld)
vaststellen en toepassing van controlemaatregelen	er is een gemotiveerde beslissing per kind vastgelegd			✓ (Harreveld)
vaststellen en verlenen van verantwoord verlof	er is een gemotiveerde beslissing per kind vastgelegd	✓ (Harreveld, Horizon)		

Onderbouwing van het oordeel

Legitimatie verblijf

Harreveld en Horizon

In alle onderzochte dossiers is er sprake van een machtiging voor gesloten behandeling.

Betrokkenheid gezaghebbende

Harreveld en Horizon

In bijna alle onderzochte dossiers is er instemming van de gezaghebbende.

Hulpverleningsplan dat voldoet aan de eisen

³ De inspectie merkt hierbij op dat de eisen die in de concept wetswijziging Wet op de jeugdzorg staan niet bij de start van het project aan Hand in Hand zijn gesteld. Het project is gestart voordat de wetswijziging is ingevoerd.

Harreveld

Na opname op Harreveld maken de jeugdigen zelf een actieplan waarin zij aangeven wat ze willen leren. Hiernaast stellen hun ouders actiedoelen op en bepalen jeugdige en ouders een gezamenlijk doel. Dit actieplan wordt met de jeugdige en zijn ouders besproken. De door de jeugdige geformuleerde doelen worden gedurende het traject aangepast. Hiernaast verzamelt Harreveld informatie over de jeugdige zoals zijn voorgeschiedenis. Hoewel er gedurende het traject op Harreveld geen hulpverleningsplannen zijn, worden de jeugdigen na hun opname via het door hen op te stellen actieplan betrokken bij de hulp. Ook werken zij aan zelf opgestelde doelen. Deze zijn niet uitgewerkt zoals in een hulpverleningsplan vereist is.

Horizon

Bij overgang naar Horizon draagt Harreveld een basisrapport over aan Horizon. In dit rapport is veel informatie over de jeugdige te vinden op basis waarvan Horizon een hulpverleningsplan schrijft.

Vaststelling en toepassing van maatregelen/ methoden / beperkingen

Harreveld

Er is geen hulpverleningsplan of een ander document waarin per jeugdige is aangegeven in welke gevallen welke maatregelen/methoden of beperkingen kunnen worden toegepast.

Vaststelling en verlening van verantwoord verlof

Harreveld

De jeugdigen krijgen geen verlof om naar huis te gaan. Afhankelijk van de fase waarin de jeugdige is, krijgt de jeugdige momenten om te oefenen met zijn vrijheden. Dit zijn korte verlofmomenten die op en buiten op het terrein van Harreveld plaatsvinden. De jeugdigen gaan met een duidelijk doel en opdrachten naar buiten. Het verlof kan zowel zonder als onder begeleiding van groepsleiding plaatsvinden. Aan dit verlof ligt een gemotiveerde beslissing ten grondslag die gekoppeld is aan de fase waarin de jeugdige meer vrijheid krijgt. De gedragswetenschapper en het hoofd van de behandeling dienen met dit besluit in te stemmen.

Horizon

Volgens de leidinggevende wordt het verlof per jeugdige per keer vastgelegd in het hulpverleningsplan of het verslag van de behandelbespreking. De groepsleiding bespreekt het verlof bij de evaluatie. In de dossiers is terug te vinden dat de gedragswetenschapper met het verlof heeft ingestemd.

Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen

3.1 Eindoordeel van de inspectie

Samenvattend oordeelt de inspectie over de vraag “*Zorgen de instellingen voor een veilig behandelingsklimaat?*” als volgt:

De inspectie is deels positief over de wijze waarop Harreveld zorg draagt voor een veilig behandelingsklimaat. Tegelijk vindt de inspectie het systematisch werken met hulpverleningsplannen en het toezicht bij een time-out onvoldoende. Horizon voldoet deels aan de verwachtingen van de inspectie. Het toezicht 's nachts is naar het oordeel van de inspectie onvoldoende.

Toezicht op het kind

Harreveld en Horizon

- bieden naar de mening van de jeugdigen voldoende veiligheid

Harreveld

- heeft op jeugdigen in de time-out ruimte of bij kamerplaatsing met de deur op slot geen volledig toezicht

Horizon

- heeft 's nachts niet voldoende toezicht op jeugdigen

Handelwijze bij incidenten

Harreveld en Horizon

- trainen de medewerkers in het omgaan met agressie
- registreren en analyseren incidenten systematisch
- gebruiken deze analyse nog te weinig voor verbeteringen in de organisatie

Horizon

- rust de medewerkers onvoldoende toe voor escalerende situaties

Gesloten behandeling van het kind

Harreveld en Horizon

- bieden de mogelijkheid om te schakelen tussen geslotenheid op Harreveld en openheid op Horizon waardoor de jeugdigen kunnen oefenen met openheid

Harreveld

- betreft jeugdigen actief bij de start van de hulp doordat zij zelf een actieplan met doelen opstellen

- voert de gesloten behandeling niet systematisch met hulpverleningsplannen uit

3.2 Aanbevelingen aan Horizon en Harreveld

Harreveld en Horizon

- Maak meer gebruik van de systematische registratie en analyse van incidenten om de organisatie te verbeteren.
- Draag zorg voor verantwoorde toepassing van wettelijke bevoegdheden bij methoden, beperkingen en controle maatregelen.
- Deel samen de verantwoordelijkheid, in dit gezamenlijke project, voor de wijze waarop de kwaliteit en veiligheid wordt gewaarborgd. Dit betekent dat de instellingen Harreveld en Horizon elkaar dienen aan te spreken als verbeteringen nodig zijn.

Harreveld

- Zorg bij de start van de hulp voor een hulpverleningsplan dat recht doet aan het individuele kind dat een gesloten behandeling ondergaat.
- Stel tijdig hulpverleningsplannen op, waar de actieplannen met leerdoelen van de jeugdigen onderdeel van uitmaken
- Maak duidelijke afspraken over het toezicht op de jeugdige in de time-out ruimte en bij kamerplaatsing met de deur op slot.

Horizon

- Zorg zo snel mogelijk dat de medewerkers voldoende toezicht kunnen houden
- Zorg zo snel mogelijk dat bij eventuele escalaties de medewerkers voldoende toegerust zijn en snel back-up kunnen invoeren.

Aanbevelingen van de inspectie aan het programmaministerie voor Jeugd en Gezin

- Zie erop toe dat Horizon en Harreveld samen de gewenste verbeteringen binnen een bepaalde termijn realiseren.

Bijlage 1 - Toetsingskader toezicht gesloten behandeling jeugdzorg

Samenvatting toetsingskader

Toezicht op het kind

Verwachtingen vanuit de concept wetswijziging Wet op de jeugdzorg:

- *De voorzieningen en instructies van het personeel zijn zodanig dat het kind continu onder persoonlijk dan wel technisch toezicht staat van een voldoende toegeruste beroepskracht.*

Handelwijze bij incidenten

Verwachtingen vanuit de Wet op de jeugdzorg:

- *De instelling evalueert en verbetert in de praktijk de handelwijze.*

Verwachtingen vanuit de specifieke voorwaarden van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin en de concept wetswijziging Wet op de jeugdzorg:

- *Het hulpverleningsplan beschrijft welke van de wettelijk toegestane vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen worden toegepast en in welke gevallen;*
- *De toegepaste maatregelen zijn vastgelegd in het dossier van de betrokken jeugdige;*
- *Maatregelen worden alleen toegepast als ze in het hulpverleningsplan zijn opgenomen, noodsituaties uitgezonderd;*

Verwachtingen vanuit de concept wetswijziging Wet op de jeugdzorg:

- *Het hulpverleningsplan beschrijft gedurende welke termijn elk van de wettelijk toegestane vrijheidsbeperkende maatregelen kan worden toegepast;*
- *Maatregelen worden alleen toegepast in de gevallen die de wet noemt; de toegepaste maatregelen komen overeen met de wet;*
- *Het personeel is voldoende toegerust om vrijheidsbeperkende maatregelen verantwoord toe te passen.*

Gesloten behandeling

Verwachtingen vanuit de specifieke voorwaarden van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin en de concept wetswijziging Wet op de jeugdzorg:

- *Voor elk kind is er een geldige machtiging of voorlopige machtiging van de kinderrechter;*

Verwachtingen vanuit de specifieke voorwaarden van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin:

- *Instemming met de opnemings en het verblijf door de gezaghebbende of een onder toezichtstelling;*

Verwachtingen vanuit de specifieke voorwaarden van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin, de Wet op de jeugdzorg en de concept wetswijziging Wet op de jeugdzorg:

- *Voor elk kind een hulpverleningsplan dat voldoet aan de wettelijke eisen;*

Verwachtingen vanuit de Wet op de jeugdzorg:

- *Het kind is betrokken bij opstellen van het hulpverleningsplan en bekend met zijn hulpverleningsplan; een verslag van overleg over het hulpverleningsplan met gezaghebbende;*

Verwachtingen vanuit de concept wetswijziging Wet op de jeugdzorg:

- *Instemming met de maatregelen in het hulpverleningsplan door een gedragswetenschapper;*
- *Beleid om af te wegen welke maatregelen, methoden en beperkingen bij het kind nodig zijn en zorgvuldige toepassing hiervan;*
- *Behandeling tegen de wil van het kind of de gezaghebbende gebeurt rechtmatig;*
- *Beperkingen in communicatie naar buiten of bezoek worden alleen toegepast als dit nodig is om te voorkomen dat het met het verblijf beoogde doel wordt tegengewerkt;*
- *Inschatting of verlot verantwoord is en of jeugdige voorwaarden zal naleven; instemming met het verlot door een gedragswetenschapper van de aangewezen categorie.*